

Zemepisné označenia výrobkov

Číslo zápisu: 7

Znenie zemepisného označenia: **Sekulská keramika**

Dátum zápisu: 13.3.2019

Prihlasovateľ: Jozef Húšek – Sekulská keramika, Ulica kpt. Nálepku 321, 908 80 Sekule, SK;

Typ produktu: Keramika

Názov: **Sekulská keramika**

Opis výrobku

Sekulská keramika je dekoratívna a úžitková keramika vyrábaná liatím liatej, resp. tekutej hmoty (kameniny) do sadrových foriem. Výrobky vychádzajú z tradičných tvarov (baňaté, hranaté, oblé atď.), sú ladené v pieskových odtieňoch s vrchným okrajom sfarbeným do hnedopieskovej až tmavohnedej farby a zdobené ručne maľovanými motívmi alebo nápismi, alebo zatavenou maľbou (siefotlač).

Vymedzenie zemepisnej oblasti

Obec Sekule v okrese Senica v severozápadnej časti Borskej nížiny pri sútoku riek Moravy, Dyje a Myjavy (Záhorie).

Dôkaz o pôvode

Na základe ústneho podania keramiky a špecifické tvary priniesli do vymedzenej zemepisnej oblasti Sikulovia už v 8. – 9. storočí.

V roku 1935 robotníci pri ťažbe piesku na vyvýšenine „Malá Písečná“ odhalili 19 kostrových hrobov. Na pohrebisku sa našlo okrem železných nástrojov, zbraní, nožov, bronzových krúžkov aj 10 zachovaných nádob zhotovených na kruhu, zdobených rytými vlnicami, čiarami a vpichmi.

Sekulská keramika myšlienkovu nadviazala na výrobu predmetov dennej potreby. Oživuje staré mliečniky, džbány na vodu, vázy, taniere, hrnčeky, fľaše, soľničky, celé obedové súpravy, formy na pečenie, výrezové nádoby na cibuľu, cesnak, veľké zásobníky do kuchyne na mak, strúhanku, múku, cukor atď. Sekulská keramika je prepojená s územím nielen nadväznosťou na výrobu výrobkov dennej potreby, ale najmä zachovaním dominantnej farby, tzn. farby záhorskeho piesku.

Prvé písomné zmienky o názve Sekulská keramika pochádzajú z konca 20. storočia, kedy Obecný úrad v Sekuliach súhlasil s používaním názvu obce v spojitosti s keramikou.

„Spravil som si v Československu prieskum, kde sa čo vyrába. A zistil som, že nikto nerobí keramiku z kameniny,“ spomína Jozef Húšek na začiatky svojho podnikania v 90. rokoch. „Vznikla tak tradícia typickej sekulskej keramiky, ktorej všetky výrobky sú ladené v hnedých odtieňoch. Farba vyjadruje piesok, ktorý je pre Záhorie a teda aj pre Sekule príznačný,“ objasňuje p. Húšek v článku „Začínal s 500 Kčs. A vybudoval značku, ktorá upútala svet“ pre Hospodárske noviny z 12. 11. 2014.

Používanie názvu preukazuje živnostenský list z roku 1998 na výrobu úžitkovej a ozdobnej keramiky pre p. Jozefa Húška, udelenie certifikátu na používanie značky „Regionálny produkt Záhorie“ na výrobu sekulskej keramiky z roku 2008, ako aj zápis kombinovanej ochrannej známky č. 238277 do registra vedeného Úradom priemyselného vlastníctva SR.

Kvalitu výrobkov preukazuje aj ich vývoz do zahraničia. Ako uvádza výrobca Sekulskej keramiky p. Jozef Húšek v článku Do vitríny si dnes keramiku už nikto nekupuje: „Naše výrobky nájdete po celom svete, posielali sme ich prostredníctvom doručovateľských firiem napríklad do Kanady, Austrálie, na Aljašku, do Číny, a pochopiteľne, aj do všetkých európskych štátov. Pred pár rokmi sa dokonca objavili aj v Európskom parlamente...“ (regionálny týždenník „Záhorák“ z 23. októbra 2016).

S výrobkami Sekulskej keramiky sa návštevníci môžu stretnúť nielen vo vymedzenej zemepisnej oblasti, ale aj na jarmokoch a iných spoločenských podujatiach na Slovensku, ako sú napr.: Dni majstrov Ústredia ľudovej umeleckej výroby v Bratislave, Radvanský jarmok v Banskej Bystrici, Folklorne slávnosti pod Poľanou v Detve a Jánošíkove dni v Terchovej.

Opis vlastností alebo kvalitatívnych znakov výrobku, ktoré sú dané príslušným zemepisným prostredím

Sekulská keramika sa odlišuje od tradičného spôsobu výroby a iných keramických výrobkov najmä spôsobom výroby – liatím tekutej kameniny do sadrových foriem, ale aj špecifickou pieskovou farbou a dekorom.

Hlinená zmes na prípravu liatej (tekutej) hmoty potrebnej na výrobu Sekulskej keramiky sa dováža z územia mimo vymedzenej zemepisnej oblasti, ale kamenina sa pripravuje v Sekuliach a tu sa uskutočňujú aj všetky ostatné kroky výroby.

Obec Sekule leží na Záhorí a podložie Záhoria tvorí piesok. Tomu zodpovedá aj sfarbenie Sekulskej keramiky, ktoré prechádza od pieskového po vrchný okraj hnedopieskovej až tmavohnedej farby, ktoré je spôsobené hnedou zemitou glazúrou. Na všetkých druhoch výrobkov (džbány, hrnčeky, taniere...) sa zachovávajú pôvodné tvary (napr.: staré mliečniky, nádoby na uskladňovanie mäsa, kyslej kapusty, masti, vody...), ktoré sa používali vo vymedzenej zemepisnej oblasti od 8. – 9. storočia, zdobia sa ručne maľovanými dekami alebo nápismi (napr.: koreniny, soľ, cukor, múka, fazuľa, sušené huby atď. alebo vlastné mená, alebo príslovia a porekadlá). Na dekorovanie výrobkov sa používajú rôzne druhy kvetov, napr.: slnečnice, margaréty, vlčí mak, ruža, obilný klas, levanduľa atď. rastúce a skrášľujúce okolie Sekúl.

Zručnosti ľudí vyrábajúcich Sekulskú keramiku sa odrážajú na kvalite konečného výrobku.

Opis spôsobu získavania, prípadne opis originálnych, nemenných miestnych spôsobov jeho získania

Sekulská keramika sa vyrába liatím hlinenej hmoty do sadrových foriem. Najskôr sa vymodeluje a vytvaruje model výrobku, z ktorého sa vyrobí matricová sadrová forma pozostávajúca z viacerých častí. Z každej časti formy sa následne vyrobí rozmnožovacie zariadenie. Počet sadrových foriem musí byť totožný s počtom rozmnožovacích zariadení.

Hlinená hmota je zmes vysoko kaolitických ílov, ostriva a vody, ktoré sa melú v keramickom bubne asi 38 hodín na príslušnú veľkosť zrna, t. j. nesmie obsahovať viac ako 2 % zostatku na site s veľkosťou 0,071 mikrometra. Tekutá hmota sa nechá odležať v rozplavovači asi 2 až 3 dni (počas tohto obdobia sa vyrovnávajú vlastnosti surovín v rozplavovači), a potom je pripravená na ďalšie spracovanie – liatie do sadrových foriem. V rozplavovači je hmota uzavretá tak, aby bol k nej minimálny prístup vzduchu z dôvodu, aby sa zabránilo odparovaniu vody. V sadrových formách sa hmota nechá pôsobiť, pričom čas pôsobenia je individuálny a závisí od veľkosti každého druhu výrobku. Sadrová forma z naliatej hmoty nasáva vodu a hlinené častice sú priťahované na vnútorný obvod formy, čím sa vytvorí tzv. strep, t. j. hrúbka výrobku (hrúbku výrobku zistíme pomocou zarezania čepele noža do strepu). Zostatok neuchytenej hmoty sa vyleje z formy a forma s výrobkom sa nechá odkvapkať.

Následne sa sadrová forma rozbíja a vyberie sa hotový hlinený výrobok v surovom stave (polotovár), ktorý sa suší vo voľnom priestore (miestnosť). Suší sa tak dlho, až kým nie je povrch výrobku tvrdý, čo zručný majster zisťuje hmatom rukou. Dĺžka sušenia závisí od veľkosti výrobku a prostredia (teplota v miestnosti), v ktorom sa suší.

Suchý výrobok sa pomocou noža a brúsneho papiera retušuje, tzn. zbaví sa nerovného povrchu, preliatkov atď. Retuš sa zakončuje utieraním výrobku vlhkou penovou hubkou, čím sa výrobok zbaví prachových častíc nevhodných pri ďalšom postupe výroby.

Na takto pripravený výrobok sa ručne píšu nápisy, maľujú dekory (ornamenty) a vrchný okraj výrobkov sa krúžkuje štetcom a hnedou farbou, ktorá je rozmiešaná vo vode.

Po dekorácii sa výrobok glazuje. Glazúra sa nanáša pomocou vzduchovej pištole, stlačeným vzduchom. Glazúra je živcová – transparentná a nanáša sa na celý výrobok tak zvnútra, ako aj zvonku. Ďalšia glazúra je zemitá, ktorá sa nanáša ihneď po zaschnutí transparentnej glazúry na veľké výrobky na vonkajšiu, spodnú a vrchnú časť výrobku a pri malých výrobkoch na vrchnú časť. Ihneď po nanosení oboch glazúr sa vkladajú výrobky do pece na vypaľovacie dosky.

Predtým, ako sa výrobok uloží na vypaľovaciu dosku, musí sa dno každého výrobku očistiť od glazúry z dôvodu, aby sa výrobok neprilepil k vypaľovacej doske. Výrobky je potrebné vkladať do pece tak, aby sa navzájom nedotýkali, lebo by sa k sebe prilepili. Takto naplnená pec výrobkami je pripravená na výpal, pričom samotný výpal sa uskutočňuje pri teplote 1 280 °C. Čas výpalu je 10 – 12 hodín, podľa skládky v peci. Chladenie pece trvá približne 30 hodín. Teplota musí klesnúť pod 100 °C. Vypálené výrobky sa vyťahujú z pece a triedia.

Výrobky, ktoré nie sú ručne maľované, sa dekorujú kvetmi alebo inými motívmi – sieťotlačou a následne sa dávajú znova do pece na teplotu 850 °C, kde sa tento dekor (motív) zataví.

Takto vyrobené výrobky sa expedujú k zákazníkovi.

Názov a sídlo prevádzky

Jozef Húšek – Sekulská keramika, Ulica kpt. Nálepku 321, 908 80 Sekule, SK;